

Geen Grip

*Een tragedie over de duistere werking van
een koeiengriepvaccin*

Colofon

ISBN: 978 94 6365 869 0

1e druk 2026

© 2026, Carin Vijfhuizen

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Foto voorkant: Carin Vijfhuizen

Uitleg foto:

De veehouder peinst

grijpt naar zijn hoofd

een rugzak vol ellende.

Als een ‘wanderer’ beland

in een bergachtige omgeving

met reusachtige problemen

die lastig te verwerken zijn.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Geen Grip

*Een tragedie over de duistere werking
van een koeiengriepvaccin*

De verhalen zijn opgetekend door

Carin Vijfhuizen

Inhoudsopgave

1	Introductie	7
2	De koeiengriep, het markervaccin en de instanties in Nederland	9
3	Ervaringen van veehouders met de verplichte IBR-entingen op hun bedrijven	13
4	Op zoek naar de oorzaken van de problemen	26
	a. De fabrikant van het vaccin: de werking en toepassing van het markervaccin	27
	b. Stichting IBR/BVD-Schade: verband tussen markervaccin en ziekteverschijnselen	29
	c. Een individuele veehouder: het markervaccin en de vaccinproducent	31
	d. Vijftien veehouders en hun advocaat: de ent-protocollen	34
	e. Deskundigen en de causale verbanden	37
	f. Een veterinaire viroloog: een mogelijk risico van een levende entstof	40
5	De Nederlandse instanties en de fabrikant	42
6	De grote ontdekking	46
7	Wat zijn dan de geheimen?	49
8	De lange adem van een paar veehouders	61
9	Kunnen bewijzen worden omgedraaid?	62
10	De Europese ombudsman	76
11	Een speld in een hooiberg	78
12	Na zeventwintig jaren	80
13	Dankwoord	83

1. Introductie

Nederland moet koeiengriepvrij worden, vindt de overheid aan het einde van de jaren negentig van de vorige eeuw. De eerste gevallen van koeiengriep stammen uit 1971-1972, maar de ziekte heeft zich daarna in rap tempo over ons land verspreid. Bij een onderzoek van tankmelkmonsters in 1994 blijkt 84 procent van de bedrijven besmet.

In het voorjaar van 1998 vallen ongeveer 45 duizend veehouderijen onder de verplichting van de IBR- of koeiengriep-entcampagne. Dat zijn 30- tot 35 duizend melkveehouderijen en voor de rest vleesveehouderijen.

Wat een alom gunstig effect had moeten hebben, pakt voor een aanzienlijk aantal bedrijven slecht tot rampzalig uit. In heel Nederland hebben rundveehouders na de entingen te maken met ziekteverschijnselen onder hun vee. Op sommige bedrijven worden dieren zo ziek, dat de veehouder de hele veestapel moet laten ruimen en vervangen. Tussen de 7000 en 7500 bedrijven melden zich bij de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) met gezondheidsklachten onder hun vee, voornamelijk melkvee. Heel veel bedrijven melden zich niet, vanwege diverse redenen. Dat betekent dus een klachtenpercentage van ongeveer 16 procent. Van die groep dienen 3000 tot 3500 bedrijven schadeclaims in bij de vaccinproducent. Slechts twaalf bedrijven krijgen een vergoeding toegekend. De anderen krijgen niets.

Menig gedupeerde voelt zich tekortgedaan en een paar rundveehouders besluiten om voor gerechtigheid te gaan strijden. Jarenlang steken zij, hun advocaten en een onderzoeker hun ziel en zaligheid in de kwestie, in een poging om de onderste steen boven te krijgen. Het wordt een zoektocht naar wat er is misgegaan tijdens de IBR-entcampagne.

Dit verhaal analyseert de gebeurtenissen vanaf het begin in 1998 tot aan het einde in 2025. Het beschrijft de traumatische ervaringen van de rundveehouders, hun rechtszaken en de ontdekking van een geheim rapport in 2020. Door die ontdekking gloort er opnieuw hoop op duidelijkheid.

Het doel van dit verhaal is om erkenning van de problemen te faciliteren, en mogelijk eerherstel te bewerkstelligen voor die rundveehouders die hun leven in een tragedie hebben zien veranderen. Zij hebben nog steeds het gevoel dat hen onrecht is aangedaan.

Daarnaast levert dit verhaal ook belangrijke inzichten op voor een volgende entcampagne en voor diverse beroepsgroepen, zoals veehouders, dierenartsen, onderzoekers, vaccinproducenten, advocaten, overheidsambtenaren, ondernemers, bedrijven en anderen.

2. De koeiengriep, het markervaccin en de instanties in Nederland

De koeiengriep¹

Wat is koeiengriep eigenlijk? Het heet officieel IBR, Infectieuze Bovine Rhinotracheitis, een besmettelijke virusziekte. Het veroorzaakt griepachtige verschijnselen bij het rund. Bij mensen wordt griep door influenza veroorzaakt. Bij IBR niet, daar zit een ander virus achter, namelijk BHV1. Verschijnselen en verloop bij mensen en dieren lijken wel op elkaar en daarom noemen we het koeiengriep.

De koeiengriep verlaagt de melkproductie van een koe met ongeveer 150 liter per jaar. Koeien kunnen er kortdurend flink ziek van worden. In een enkel zeldzaam geval kan een dier eraan sterven, vooral als het een verlaagde weerstand heeft. Veelal herstellen de runderen zich goed en normaliseert ook de melkgift. Voor een bedrijf met honderd koeien wordt het verlies aan melk als een aanzienlijke schadepost beschouwd.

Verder beperkt de aanwezigheid van koeiengriep in Nederland ook de exportmogelijkheden. Die nivellering in export wordt uitgedrukt in miljarden euro's, want het gaat niet alleen over een exportbeperking van vee, maar ook van

1 <https://www.gddiergezondheid.nl/nl/Diergezondheid/Dierziekten/IBR>
<https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksinstituten/bioveterinary-research/dierziekten/virusziekten/infectieuze-rhinotracheitis-ibr-of-koeiengriep-1.htm>

producten zoals vlees, sperma en embryo's. Het is ook zo dat besmette dieren drager blijven en op stressmomenten het virus uitscheiden en opnieuw andere dieren kunnen besmetten.

Het markervaccin

Het markervaccin is het paradepaardje van de IBR-campagne in 1998. Een cruciaal feit is dat het markervaccin een levende entstof bevat. Er bestaat ook een afgedode vaccinvariant, op basis van afgedood virus, waar al goede resultaten mee waren bereikt. Echter in de jaren negentig van de vorige eeuw zijn de Nederlandse instanties, op basis van onderzoek, ervan overtuigd dat vaccineren met een levende entstof de beste en goedkopere methode is voor uitroeiing van de koeiengriep in Nederland.

Het is een vaccin met een afgezwakt virus dat een specifiek gen (stukje DNA) mist. Na een injectie worden daardoor in het bloed geen antistoffen tegen het viruseiwit gevormd, wat door dat missende gen had moeten worden gemaakt. Er worden wel antistoffen tegen de andere viruseiwitten aangemaakt. Het ontbreken van de antistof tegen het missende markereiwit is de indicatie dat het om een gevaccineerd dier gaat en niet om een met koeiengriep (IBR) besmet dier. Hierdoor kan voor de export worden aangetoond dat het een veilig product/dier/middel is. Het IBR-markervaccin staat in die tijd geregistreerd in België, Duitsland, Italië, Kroatië, Luxemburg, Nederland en Spanje. Tot aan de grootschalige verplichte IBR-campagne in Nederland zijn er in totaal al 16,3 miljoen dosissen op de markt verkocht.